

Idomeneo

GRAN TEATRE DEL LICEU

GRAN TEATRE DEL LICEU

Temporada 91-92

CONSORCI DEL GRAN TEATRE DEL LICEU

Generalitat de Catalunya

Ajuntament de Barcelona

Ministerio de Cultura

Diputació de Barcelona

Societat del Gran Teatre del Liceu

NOCHE DE ESTRENO

Si en el estreno de su ópera o concierto favoritos quiere experimentar esta sensación, tiene dos opciones: comprar todas las butacas del aforo o tener un reproductor Láser Disc Pioneer.

La primera opción dudamos mucho que pudiera hacerla realidad en ningún teatro del mundo. En cambio la segunda, además de ser posible, le permite ver y escuchar, con la máxima calidad que ofrece la tecnología digital, sus óperas o conciertos preferidos en su propia casa.

Nuevos reproductores de Láser Disc Pioneer. Perfección de sonido y pureza de imagen para disfrutar de auténticas noches de estreno.

AVGVSTA BBT

 PIONEER
The Art of Entertainment

I d o m e n e o

Drama musical en tres actes
Text de Giambattista Varesco
Música de Wolfgang A. Mozart
(Amb sobretitulat)

Funció de Gala

Dissabte, 2 de novembre, 21 h., funció núm. 29, torn C
Dilluns, 4 de novembre, 21 h., funció núm. 30, torn D
Dijous, 7 de novembre, 21 h., funció núm. 31, torn B
Diumenge, 10 de novembre, 17 h., funció núm. 32, torn T
Dimarts, 12 de novembre, 21 h., funció núm. 33, torn A
Dijous, 14 de novembre, 21 h., funció núm. 34, torn E

VOLAR I ALTRES ARTS

Col·laborador de la Temporada 91/92 del
Consorti del Gran Teatre del Liceu.

IBERIA
LINEAS AEREAS DE ESPAÑA

Idomeneo

Idomeneo, rei de Creta	Gösta Winbergh
Idamante, el seu fill	Susanne Mentzer
Ilia, princesa troiana	Marie McLaughlin
Elettra, princesa grega	Enriqueta Tarrés (2, 7 i 10)
	Carmen Reppel (4, 12 i 14)
Arbace, confident del rei	Joan Cabero
Gran sacerdot de Neptú	Walter Donati
Una veu	Miguel López Galindo
Presoners troians	Ignacio Giner
	Xavier Ribera
Joves cretenques	Mª Antonia Martín-Regueiro
	Montserrat Torroella
Director d'orquestra	Uwe Mund
Direcció d'escena	Emilio Sagi
i disseny de llums	Carmina Burana, Madrid
Escenografia	Julio Galán
Vestuari	Goyo Montero
Coreografia	Romano Gandolfi
Director del cor	Andrés Máspero
Subdirector del cor	José Luis Basso
Assistent als mestres del cor	Jaume Martorell
Assistent del director d'escena	Yolanda Rios
Assistent de vestuari	Núria Balbaneda
Realització de la coreografia	Valldeperas, Barcelona
Servei de sabateria	Damaret, Barcelona
Servei de Perruqueria	Sastrería Cornejo, Madrid
Sabateria i vestuari	Teatro Lírico Nacional
Co-producció	La Zarzuela / Gran Teatre del Liceu (1991)
Traducció del sobretítol	Jordi Ibañez, L'Avenç S.A. Barcelona
	Osius Wilenski (clavicèmbal)
Baix continu	Clara Hernández (violoncel)
Violí concertino	Jaume Francesch

Ballarins

Carmela Arrontes, Nuria Balbaneda, Maite Bissetti, Anna Casas, Belén Guitart, Inés Molto, Antonio Flores, Jesús García, Fernando Medina, Juan Antonio Mochales, Orlando Rodríguez, Alejandro Siveroni

ORQUESTRA SIMFÒNICA DEL GRAN TEATRE DEL LICEU

Materials d'orquestra **Bärenreiter Verlag-Alkor, Edition**

S E E D A

B A I L E Y S

Contingut argumental

Lloc de l'acció: l'illa de Creta
Època: poc després de la Guerra de Troia

A C T E I

Sala del Palau Reial de Creta

La princesa Ilia, filla del rei Príam de Troia, que fou capturada i està captiva a la cort d'Idomeneo, plany la seva situació («Padre, germani, addio!»). No sols els grecs li han fet perdre la pàtria, la família i el rang, sinó que es troba en poder del rei d'un país enemic i, a més, s'ha enamorat d'Idamante, fill d'Idomeneo. El príncep ha regit amb encert l'illa durant l'absència del pare i també s'ha enamorat d'Ilia, la qual, però, rebutja de moment les pretensions del jove, el qual mostra la seva tristesa («Non ho colpa, e mi condanni»). Tot seguit, i com a mostra de bona voluntat, Idamante concedeix la llibertat a tots els presoners troians, decisió que tothom celebra («Godiam la pace, triomfi Amore»).

Elettra, princesa d'Argos, que s'ha refugiat a Creta després de la tragèdia soferta per la seva família durant la guerra recent i que també està enamorada d'Idamante, acusa al príncep, davant la seva clemència, de protegir els enemics de la pàtria, però Idamante respon que no és humà rabejar-se amb els vençuts. L'atmosfera canvia de sobte quan arriba Arbace, confident del rei, i comunica que la nau en la qual Idomeneo tornava a Creta ha naufragat. Idamante, enfollit pel dolor, corre cap a la platja, acompanyat per tothom, però Elettra, que ha vist el príncep amb Ilia, resta sola i jura, amb violència, que es venjarà de la rival odiada («Tutte nel cor vi sento»).

Platja deserta

En el combat contra la mar desencadenada, els naufrags imploren la gràcia dels déus («Pietà! Numi, pietà!»). Quan la tempesta s'ha calmat, Idomeneo, turmentat per l'angoixa i el sentiment de culpa, arriba a l'illa («Vedrommi intorno l'ombra dolente»). Ha

d'efectuar, en efecte, la prometença feta a Neptú en el moment del perill més gran, segons la qual li sacrificaria el primer ésser mortal que trobés en arribar a terra ferma. Idamante s'acosta i, després d'una conversa perllongada, tots dos es reconeixen com pare i fill. Aleshores Idomeneo, horroritzat perquè haurà de sacrificar el propi fill, se separa d'ell i s'allunya. Idamante, desconcertat, no aconsegueix comprendre l'actitud del seu pare («Il padre adorato ritrovo, e lo perdo»). Finalment, arriba el poble per saludar els feliços supervivents i donar gràcies als déus («Nettuno s'onori»).

A C T E I I

Palau Reial de Creta

Per salvar el fill, Idomeneo ha decidit, amb el consell d'Arbace, enviar-lo fora de Creta. Acompanyarà Elettra a Argos i l'ajudarà a reconquerir el tron del pare. Idomeneo espera que, mentrestant, es calmarà la còlera de Neptú. Ilia ha sentit la conversa i vol renunciar a Idamante. Des que ella arribà a Creta, és la primera vegada que Ilia recobra la serenitat i, poc després, es confia a Idomeneo i li prega que l'accepti com a filla («Se il padre perdei»). Idomeneo tem aquesta nova relació, ja que Ilia també sofrirà les conseqüències de la maledicció de Neptú («Fuor del mar»). Només Elettra se sent feliç per la decisió d'Idomeneo, ja que espera que, durant el viatge a la seva pàtria, pugui guanyar la voluntat d'Idamante («Idol mio, se ritroso»).

El port de Sidó, a l'illa de Creta

Soldats i mariners anuncien la partença imminent de la nau que durà Elettra i Idamante a Argos. Aquests dos i Idomeneo tenen sentiments ben diferents davant aquesta partença («Pria di partir, o Dio»). De sobte es desencadena una tempestat i un monstre emergeix de la mar. El poble s'espanta («Qual nuovo terrore») i Idomeneo confessa, finalment, la seva culpabilitat i s'ofereix al déu en sacrifici. El pànic fa fugir els cretencs davant el monstre («Corriamo, fuggiamo»).

ACTE III

Jardins del palau

Ilia, sola, palesa el seu amor («Zeffiretti lusinghieri»). Arriba Idamante i li diu que acceptaria el combat amb el monstre que devasta la vila i causa la mort dels seus habitants, ja que ella no el correspon. Ilia, finalment, no pot amagar més els seus sentiments («S'io non moro a questi accenti»); ha superat les barreres que li posaven el record de la pàtria, el seu poble vençut o ésser presonera, tot i que molt considerada, dels vencedors. Els dos enamorats són interromputs per Idomeneo i Elettra, els quals demanen una altra vegada que la partença tingui lloc de seguida. Idamante vol partir sol i cercar la mort ben lluny, però Ilia no el vol abandonar, mentre Elettra pensa en la revenja i Idomeneo es desespera («Andrò ramingo e solo»). Tot seguit, Arbace du més notícies dolentes: el Gran Sacerdot i el poble exigeixen que el rei calmi la còlera de Neptú. Quan resta sol, Arbace prega als déus que no castiguin Idomeneo i Idamante («Se colà ne'fatti è scritto»).

Davant el temple de Neptú

Sota la pressió del Gran Sacerdot, Idomeneo reconeix finalment que només el sacrifici del fill Idamante podria satisfer el déu. Dolor i tristesa s'emparen del poble, quan coneix la notícia («O voto tremendo»).

Comença la cerimònia del sacrifici. Idomeneo, amb els sacerdots, prega per darrera vegada que el déu del mar li concedeixi la gràcia («Accogli, o re del mar»). A la llunyania se senten aclamacions que anuncien l'arribada d'Idamante, el qual ha matat el monstre. Quan arriba davant tothom, coneix tota la veritat i es disposa a morir per satisfer Neptú. Però quan Idomeneo està a punt d'executar el jurament fet al déu, Ilia s'interposa i s'ofereix ella mateixa com a objecte del sacrifici. En un moment de gran tensió, trona una veu: que Idomeneo abdiqui i que Idamante esdevingui rei i Ilia sigui la seva esposa («Ha vinto amore»). Enfollida per la còlera («D'Oreste e d'Aiace»), Elettra fuig d'aquests paratges i Idomeneo, alliberat de la maledicció i feliç, acompleix el vot de Neptú («Popoli! A voi l'ultima legge»). Finalment, tothom invoca la protecció dels déus per a la jove parella («Scenda amor, scenda Imeneo»).

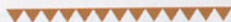

BAGUÉS
JOIERIA

▼
PASSEIG DE GRÀCIA, 41
TELÈFON 216 01 73
08007 BARCELONA

▼
CARRER SANT PAU, 6
TELÈFON 317 32 46
08001 BARCELONA

▼
RAMBLA DE LES FLORS, 105
TELÈFON 317 19 74
08002 BARCELONA

Idomeneo, un drama singular i isolat

Al 1780, i després del fracàs del seu viatge a París durant el període 1777-78, Mozart porta una existència lènguida —enormement productiva, però, en el terreny musical— a la provinciana ciutat de Salzburg, on ha estat readmès com a organista oficial de la cort, al servei de l'odiad Príncep-Arquebisbe Colloredo. La seva producció per a l'escena ha restat aturada cinc anys enrera amb *La Finta Giardiniera* (1774-1775) i *Il Re Pastore* (1775). Un intent per tal de crear un «Singspiel» —*Zaide* (1779-1780)— queda inacabat, malgrat la indubtable bellesa de l'obra, que conté fragments d'una gran originalitat i que, actualment, és feliçment recuperada per nombrosos escenaris europeus. La tardor del 1780, el Príncep-Elector de Baviera, Karl Theodor, li encarrega la composició d'una «opera seria» per al Carnaval de Munic; el tema serà una obra francesa, *Idomeneo*, i Mozart es mostra ple d'entusiasme per aquest projecte. Malgrat ell, l'Arquebisbe concedeix al seu servidor un permís de cinc setmanes, i Mozart deixa Salzburg, camí de Munic, el 5 de novembre, tot ignorant que es tracta d'una partença definitiva.

Els assaigs s'escauen enmig de problemes provinents, per una banda, de l'elecció dels cantants, a les característiques dels quals cal que l'autor s'emmotlli, i, per l'altra, a causa de l'excessiva i pesada longitud del text. Mozart, però, té a la seva disposició una orquestra magnífica —els excel·lents músics de l'orquestra de Mannheim— i encara que la categoria dels cantants sigui irregular, pot disposar de dues sopranos extraordinàries, Elisabeth i Dorothea Wendling; els papers masculins, «castrato», tenor i baix són coberts per tres intèrprets que no el satisfan, essent dos d'ells d'edat avançada. Per al paper concret d'Idomeneo té Anton Raaf, tenor excel·lent en un altre temps, ara, però, ja acabat i amb escassos recursos teatrals, per la qual cosa el seu paper no pot assolir la brillantor dramàtica necessària. Per fi, l'òpera s'estrena el 29 de gener del 1781 al Teatre de la Cort de Munic, existent encara avui dia. Dos dies abans, el 27 del mateix mes, Mozart compleix vint-i-cinc anys. Ignorem exactament si l'obra va tenir èxit o no, però per les cartes de Mozart deduïm que va agradar

als experts, però que no passà el mateix amb els cortesans i el públic. L'única referència que hom en conserva és una nota breu a la premsa local que diu: «el 29 del mes passat s'estrenà *Idomeneo*. El text, la música i la traducció procedeixen de Salzburg. Els decorats es deuen al famós escenògraf senyor Conseller Àulic Lorenzo Quaglio». Ni una paraula sobre la música, cap menció de l'autor. La posteritat de l'obra en vida de Mozart, fou escassa: a penes algunes representacions més a Munic i una altra a Viena, el 1786, a nivell privat i organitzada pel mateix Mozart, que admirà *Idomeneo* més que no pas cap altra de les seves produccions per a l'escena.

El llibret de l'òpera té els orígens en la literatura francesa i prové de la mitologia grega clàssica. Tres autors —Crébillon (1703), Danchet (1712) i Lemierre (1764)—, i també anteriorment Fénelon, s'ocuparen del tema, però n'és, precisament, l'obra de Danchet la font principal. Aquest text ja havia estat posat en música per Campra (1660-1744), un músic excel·lent, deixeble de Lully. De la confecció del llibret se n'encarregà el canonge abat Giambattista Varesco, capellà de la cort de Salzburg, que realitzà un treball acceptable, però molt allunyat de la qualitat i finor del gran Metastasio. Les cartes que Mozart adreça al seu pare mentre compon l'obra són reveladores; Mozart ho troba tot excessivament llarg i antiteatral, i retalla i retalla sense pietat, creiem que davant de la desesperació de l'abat Varesco. Per primera vegada, Mozart intervé activament en l'elaboració del text, iniciant així un procedir que ja no abandonarà mai; això ens demostra fins a quin punt el jove mestre, fins aleshores submís a les imposicions dels llibretistes i empresaris, posseeix tots els ressorts del seu geni dramàtic. Cal comentar que l'obra es reduí de cinc actes a tres, i que els tràgics finals de tots ells foren substituïts per un epíleg feliç i magnànim, tal com esqueia a l'«opera seria», que de passada servia de moral de les virtuts dels governants. L'any de la seva mort, el 1791, Mozart tornarà a la mateixa temàtica amb *La clemenza di Tito*.

Normalment, hom considera *Idomeneo* com la primera obra mestra de les òperes de Mozart, la que obre la sèrie dels set grans títols de l'autor; sovint, s'ignora la producció lírica anterior, que comprèn ni més ni menys que deu produccions entre «opera se-

IDOMENEIO.

D R A M M A

PER

MUSICA

DA RAPPRESENTARSI

NEL TEATRO NUOVO DI

C O R T E

PER COMANDO

DI S. A. S. E.

CARLO TEODORO

Conte Palatino del Rheno, Duca dell'

alta, e bassa Baviera, e del Palatinato

Superiore, etc. etc. Archidaspifero,

et Elettore, etc. etc.

NEL CARNOVALE

1 7 8 1.

La Poesia è del Signor Abate Gianbattista Varesco Capellano di Corte di S. A. R. l'Arcivescovo, e Principe di Salisburgo. La Musica è del Signor Maestro Wolfgang Amadeo Mozart Academico di Bologna, e di Verona, in actual servizio di S. A. R. l'Arcivescovo, e Principe di Salisburgo. La Traduzione è del Signor Andrea Schachtner, pure in actual servizio di S. A. R. l'Arcivescovo, e Principe di Salisburgo.

MONACO,

presso Francesco Giuseppe Thuille.

ria», «buffa», «festes» teatrals, «Singspiele» i serenates dramàtiques. Es podria dir que *Idomeneo* és, al mateix temps, la fi d'una fase de l'obra escènica mozartiana —la suma dels intents i de les experiències teatrals del jove músic durant els anys de pelegrinatge per Europa— i el començament d'una nova etapa, aquella que divideix la biografia musical de l'autor entre Salzburg i Viena, l'obravessant que, per aquest motiu, es converteix en una fita totalment singular i aïllada en la seva producció operística.

Idomeneo és la tercera òpera «seria» de Mozart després de *Mitridate* (K. 87), del 1770, obra juvenil però extraordinàriament coherent, i *Lucio Silla* (K. 135) del 1772, obra d'un pes específic molt superior, amb nombrosos continguts d'una gran bellesa però de curs més desigual. Ambdues obres foren escrites per a Itàlia i foren rebudes amb un entusiasme notable. En elles, Mozart palesa un coneixement profund de l'«opera seria» italiana, malgrat que tingués solament catorze i setze anys. A aquestes dues òperes hom hi pot afegir, com a obres de gèneres semblants, l'oratori *La Betulia liberata* (K. 118) i *Ascanio in Alba* (K. 111), serenata teatral, ambdues del 1771. A *Idomeneo*, Mozart ha ampliat enormement el seu horitzó i s'ha enriquit amb l'experiència del seu viatge a París —on ha conegut el panorama operístic europeu presidit per Gluck— i Mannheim, l'escola i l'orquestra de la qual influïran decisivament en la seva escriptura musical. A *Idomeneo*, Mozart sembla que segueixi aplicadament les consignes de la reforma que el seu il·lustre col·lega Gluck preconitza per tal de restituir a l'«opera seria» el seu caràcter genuí: tres actes en lloc de cinc; l'obertura que prepara el drama i sovint condueix a la primera escena; la presència de recitatius acompanyats per orquestra; la participació dels cors en l'acció i la funció dramàtica de l'orquestra amb nous efectes sonors i d'ambientació. Al contrari de Gluck, però, que diu que la música ha de ser filla submissa del text, Mozart situa el discurs musical en un primer pla amb la presència d'àries de forma italiana, coloratures vocals, una inesgotable invenció melòdica i una instrumentació amb combinacions enlluernadores. Mozart no ignora que al 1780 el gènere «opera seria» és considerat com a quelcom caduc i antiquat, per la qual cosa no assumeix enterament la teoria de Gluck, que, a força de doctrina i austeritat, elabora unes obres curulles de bellesa, que no podem sinó considerar com

estàtiques i estilitzadament teòriques, essent necessari d'apel·lar a un cert sentit històric per tal d'escoltar-les avui dia amb una disposició especial d'ànim. La prova d'això, la tenim en l'escàs nombre de representacions que les obres de Gluck aconsegueixen actualment en relació amb les de Mozart.

I la música. Tal com diu H. C. Robbins Landon, *Idomeneo* és una obra molt original i hom podria afegir que és també molt rica amb un gran desplegament d'elements melòdics, instrumentals i amb una superba utilització dels cors com a element actiu de l'acció. Des de l'obscura obertura, en la qual l'ambigüitat modal —re major, re menor— li confereix, al mateix temps, un aire ombrívol i solemne, ens trobem introduïts en un món tràgic, amb un clima de puixança i vigor que s'apaivaga tristament vers el final, donant entrada, d'una manera directa, a la primera escena. Crida l'atenció comprovar com Mozart, limitat fins aleshores al marc estret del patró «recitativo secco - aria», porta fins al límit el marge, introduint ni més ni menys que fins a vuit intervencions del cor, tres marxas, diverses escenes de conjunt, nombrosos recitatius acompanyats d'orquestra i, fins i tot, dos ballets que, generalment, no són interpretats avui dia a les representacions. La presència de parts ballables acostaria *Idomeneo* a una concepció més propera a l'òpera francesa, com ha assenyalat encertadament el director i musicòleg N. Harnoncourt. Els efectes orquestrals i la seva combinació amb el cor són d'una força insòlita, com a l'escena de la tempestat (acte II), amb la sensació d'eco al doble cor sobre les paraules «Pietà, Numi, pietà» i el caòtic i aterridor «Corriamo, fuggiamo» que tanca el segon acte. És especialment solemne la intervenció breu, però intensa, de la Veu de l'Oracle, que amb el suport de tres trombons anuncia l'ambient sobrenatural de l'estàtua del «Commendatore» del *Don Giovanni*; Mozart arribà a fer tres versions d'aquest fragment, optant a l'últim per la més breu i d'un més gran impacte teatral.

Els cinc personatges principals, Idomeneo, Idamante, Ilia, Elettra i Arbace mantenen una presència equilibrada en el teixit musical, amb tres àries importants cadascun, a excepció d'Arbace, que només en té dues. Indubtablement, el personatge definit d'una manera més brillant és Elettra: dues de les seves àries, «Tutte nel cor vi sento» (núm. 4, acte I) i «D'Oreste, d'Ajace» (núm. 29, acte

III) tenen una violència i una fúria tan grans que no tornarem a trobar mai més en altres personatges femenins de Mozart. L'ària «Idol mio» (núm. 13, acte II) té un intimisme i una suavitat extrema, amb subtileteses orquestrals exquisides que subratllen l'únic moment de tendresa que és capaç d'expressar aquest personatge apassionat. Assenyalem, tanmateix, el bell i apacible «Arioso con Coro», «Placido è il mar» (núm. 15, acte II), que Elettra entona sobre un murmuri suau del cor de cretencs i dels mariners.

La princesa troiana Ilia es converteix, per a alguns musicòlegs i des del punt de vista dramàtic, en l'autèntic personatge central de l'obra: el seu oferiment al sacrifici en lloc d'Idamante li atorga un caràcter actiu i decisiu en el desbloqueig de l'acció. De les tres àries, destaca poderosament la seva intervenció al començament de l'obra, en la qual un recitatiu *accompagnato* d'una gran intensitat enllaça directament amb l'obertura, donant lloc a l'ària «Padre, germani, addio!». Les altres dues àries són d'una gran bellesa i contenció. Com hem assenyalat més amunt, per al paper d'Idomeneo Mozart s'enfrontà amb unes dificultats enormes a causa de les limitacions que el creador del rol, Anton Raaf, presentava des del punt de vista vocal i escènic; resulta alligador de veure com l'autor va explotar al màxim les possibilitats que hom li oferia, cosa especialment notable a l'ària «Fuor del mar» (núm. 12, acte II), el caràcter heroic de la qual no impedeix que hi trobem nombrosos detalls de bravura, amb dificultats tècniques notables per al cantant. Al tercer acte, l'ària «Torna la pace al core» omple l'escenari d'una sensació d'alliberament i de serenitat, encara que és just d'assenyalar que el recitatiu anterior té una qualitat musical superior a la de l'ària.

Per fi, el personatge d'Idamante, confiat en primer lloc a un *castrato*, fou reconvertit després a la veu de tenor pel mateix Mozart, i, amb tota probabilitat, això era coherent amb el tipus de paper de tenor amorós que prefigura els futurs personatges de Don Ottavio i Ferrando. Idamante és un ésser pacient i reflexiu, com es veu perfectament a les àries que el caracteritzen, especialment al dramàtic recitatiu i ària «Il padre adorato» (núm. 7, acte I).

A part dels magnífics finals dels tres actes, un dels moments més sublims, no només de l'obra sinó també de la totalitat de la producció escènica mozartiana, el constitueix el quartet d'Ilia,

Anton Raaf, creador del rol de Idomeneo.

Idamante, Elettra i Idomeneo «Andrò ramingo e solo» (núm. 21, acte III); la màgia dels conjunts mozartians, inexistent a les obres anteriors, coneix aquí la seva primera fita, amb la mateixa qualitat essencial que a les grans obres posteriors. Ja descobrim la filigrana psicològica que, a través de la música pròpia de cada personatge, fa perfectament intel·ligible el caràcter i el llenguatge singular de cada un units en una estructura complexa, l'audició de la qual, però, té una transparència total. És impressionant de comprovar com el jove mestre assoleix aquest grau de perfecció summa, ja gairebé al primer intent.

Amb *Idomeneo*, assistim a una eclosió única i torrencial del geni musical mozartià, amb un sentit, ja desenvolupat, de la continuïtat dramàtica i un nivell musical superior mantingut a tota la dilatada partitura. Aquesta òpera enormement singular no trobarà continuïtat a l'obra mozartiana. *La clemenza di Tito*, l'altra «opera seria» posterior de l'autor, creada veloçment l'any de la seva mort, el 1791, apuntarà vers una altra direcció i no tindrà la força i la tensió d'*Idomeneo*. Després de la creació d'aquesta òpera, Mozart ja no tornarà més a Salzburg, i a partir del 1781 començarà un camí d'artista independent a Viena, on coneixerà la glòria dels seus èxits més grans i la davallada irresistible del seu prestigi fins a la seva prematura i confusa mort, el 5 de desembre de 1791.

Jesús Dini

1891

1991

C E N T E N A R I

LA SIBÈRIA
PELLETERIA

Rambla de Catalunya, 15
Tel. 317 05 83
Barcelona

Ganduxer, 44
Tel. 200 63 60
Barcelona

Wolfgang Amadeus Mozart (1756 - 1791)

Wolfgang Amadeus Mozart neix a Salzburg el 27 de gener de 1756. Fill de Leopold Mozart i Anna Maria Pertl, Mozart ja fa paleses als tres anys unes condicions ben especials per a la música, fins al punt que, només tres anys després, el seu pare ja li fa fer un seguit de concerts, amb la germana Nannerl, que el duen primer a Linz, Munic i Viena, fins a una actuació davant de Francesc I i Maria Teresa d'Àustria. Segueixen uns altres viatges, en els quals el nen prodigi (en el millor sentit del terme) impressiona a Alemanya i també a Brussel·les, l'Haia, Londres i París, mentre que, abans de fer els deu anys, ja ha escrit dues simfonies.

Després d'una estada a Viena i d'un temps a Salzburg, Mozart, amb el seu pare, viatja a Itàlia, on coneix dos músics que tindran, certament, una influència sobre ell: el Pare Martini i Giambattista Sammartini.

L'any 1770 estrena a Milà la seva primera òpera seriosa: *Mitridate, Re di Ponto* i el 1771, a la mateixa ciutat, *Ascanio in Alba*. Quan torna a Salzburg és nomenat músic titular de la cort, però la relació amb el nou príncep-arquebisbe, Colloredo, és menys fàcil que amb l'anterior. 1773 és l'any dels *Quartets de corda*, K. 168 a 173 i de la *Simfonia núm. 29*, el *Concert per a fagot*, la *Serenata en re major*, K. 203, les *Sonates per a piano*, K. 279 a 283 i l'òpera *La finta giardiniera*. Segueixen, el 1775, els cinc *Concerts per a violí* i l'òpera *Il re pastore*; el 1776 la *Serenata notturna* i la *Serenata Haffner*, i el 1777 una obra decisiva, el *Concert per a piano núm. 9*, en el mateix any que marxa de Salzburg amb la seva mare, disgustat per la relació amb Colloredo. A París, escriu la *Simfonia núm. 31*, el *Concert per a flauta i arpa* i les *Sonates per a piano*, K. 310 i K. 331.

Mor la seva mare i torna a Salzburg, on trenca definitivament amb Colloredo. S'instal·la a Viena i el 1781 estrena a Munic *Idomeneo, Re di Creta*. El 1782, l'any de l'estrena, a Viena, de *Die Entführung aus dem Serail*, es casa amb Constanze Weber i comença un període creatiu molt fructífer: *Missa en do menor*, *Simfonia Haffner*, *Simfonia Linz*, els sis *Quartets* dedicats a Haydn, els *Concerts per a piano nùms. 14 a 19*, etc. El 1786 estrena a Viena

Le nozze di Figaro, però l'èxit és més gran a Praga, per la qual cosa l'estrena de *Don Giovanni* es fa a Praga, el 1787, any en el qual mor Leopold Mozart, el pare de Wolfgang. Malgrat el nomenament oficial per part de l'Emperador Josep II com a compositor de la cort, té problemes materials, cosa que no li impedeix de continuar creant obres prodigioses: el 1788, les tres darreres *Simfonies* (núms. 39, 40 i 41), el 1790 *Così fan tutte* i els *Quartets de corda* dedicats a Frederic Guillem II. El 1791, darrer any de vida, comença el *Requiem* i és també l'any del *Concert de piano núm 27*, el *Concert per a clarinet*, *La clemenza di Tito* i *Die Zauberflöte*. La nit del 4 al 5 de desembre s'apaga a Viena la vida de Mozart, però la flama de les seves obres encara il·lumina, doscents anys després, el món de la música.

El judici sobre la personalitat de Mozart ja fa temps que ha estat donat per la història, però recordem que un home tan poc amic dels elogis com era Richard Wagner va dir d'ell que «el geni més prodigiós l'ha elevat per sobre de tots els mestres, a totes les arts i a tots els temps».

L'estrena de *Idomeneo* tingué lloc a Munic, al Residenztheater, el 29 de gener de 1781, amb Anton Raaf (*Idomeneo*), Vincenzo del Prato (*Idamante*), Dorothea Wendling (*Ilia*), Elisabeth Augusta Wendling (*Elettra*) i Domenico Panzacchi (*Arbace*). Sobre aquesta estrena recordava Edward J. Dent que «Hi va haver, també, dificultats amb els cantants. La part protagonista fou interpretada pel tenor Raaf, cantant excel·lent però mancat de dots d'actor; a més, comptava, en aquesta època, seixanta-cinc anys. Com hom podia esperar, estava massa disposat a donar a Mozart l'ajuda d'una llarga experiència escènica; o sigui, a dificultar el més possible el jove compositor, cada vegada que el seu geni el duqués per camins inesperats d'originalitat. Panzacchi, l'altre tenor, era un actor bastant bo i amb certa destresa en el cant, però com que també se sentia important, se li havien de donar més oportunitats, per a palesar les seves dots, que les escaients al paper d'un simple confident. El més obtús de tots era Del Prato, que feia el paper juvenívol d'*Idamante* i que no podia rebre qualificacions de vellesa ni de molta experiència, ja que era un noi simple i mai no havia estat abans en un escenari. La seva veu estava mal dominada o potser no tenia cap mena d'escola; tampoc no tenia intel·ligència musi-

cal ni per a cap altra especialitat. Mozart sembla haver demostrat una gran paciència en ensenyar-lo, i de les seves cartes deduïm que podia sofrir millor un estúpid d'aquesta mena que els presumptuosos que declaraven ser autèntics «connaiseurs». Per fortuna, les parts femenines foren interpretades per Dorothea i Elisabeth Wendling, que eren cantants amb capacitat i no dificultaren la tasca del compositor».

Idomeneo fou, pràcticament, durant tot el segle XIX una obra oblidada. Fou estrenada a París l'any 1912, però quan de debò va tornar a desvetllar l'atenció internacional fou l'any 1931, en sengles representacions a Viena i a Munic, amb revisions, respectivament, de Richard Strauss i Ermanno Wolf-Ferrari. El 1934 s'estrenà a Anglaterra i el 16 de gener de 1943 al Gran Teatre del Liceu, amb Jacob Sabel, Heinrich Wenzing, Clara Ebers, Ilse Wald, Herbert Hesse i la direcció d'Otto Winkler. Al Liceu només es tornà a representar una altra temporada, havent estat la darrera representació el 15 de gener de 1967, amb la direcció de Mladen Basic i la companyia del Landestheater de Salzburg (era la vuitena vegada que es donava en aquest Gran Teatre).

Algunes de les versions importants de *Idomeneo* als darrers anys han tingut lloc el 1951 a Glyndebourne, el 1956 a Salzburg, el 1963 a Ais de Provença, el 1968 a la Scala de Milà i, més recentment, l'estrena al Metropolitan de Nova York l'any 1982, amb James Levine i Luciano Pavarotti. La temporada passada fou presentada a Madrid (en una co-producció del Teatro Lírico La Zarzuela i del Gran Teatre del Liceu, dirigida per Emilio Sagi) i inaugurarà la temporada de la Scala de Milà, les dues vegades amb Gösta Winbergh com a protagonista.

Ferrán Contreras

JOYEROS

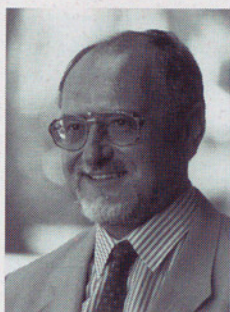
F. Pérez Cabrero, 4 Tel. 201 33 00 Barcelona-08021 (junto Turó Park)

UWE MUND (Director d'orquestra)

Va néixer a Viena i als 14 anys donà el seu primer concert de piano. A la Universitat de Viena cursà germàniques i direcció, composició i piano. Als 20 anys fou nomenat Director dels Petits Cantors de Viena. Durant el 1963 fou mestre repetidor de von Karajan a l'Òpera de Viena i, poc després, fou assistent als Festivals de Salzburg i Bayreuth. Dintre del repertori operístic ha dirigit obres de Wagner, Verdi, Ponchielli, Donizetti, Berg, Strauss, Schönberg, Mozart, etc. Ha di-

rigit a l'Òpera de Viena, Òpera de París, San Francisco i altres teatres importants. Al Liceu debutà la temporada 1982-83 amb *Die Walküre* i, després, a més d'alguns concerts, ha dirigit *Wozzeck*, *Der Rosenkavalier*, *Moses und Aron*, *La clemenza di Tito*, *Un ballo in maschera*, *La Gioconda*, *Parsifal*, *Salome*, *Els mestres cantaires*, *Elektra* i *Simon Boccanegra*. Des de juliol de 1987 és Director de l'Orquestra Simfònica d'aquest Gran Teatre del Liceu.

EMILIO SAGI (Director d'escena)

Doctor en Filosofia i Lletres per la Universitat d'Oviedo, estudià musicologia a Londres i posteriorment va treballar amb John Cox a la Scottish Opera. A Oviedo i a Las Palmas dirigí diverses òperes i també col·laborà a Madrid amb José María Morera i Lluís Pasqual, i a l'Òpera de París, també amb Pasqual. Participà al Festival de Granada de 1985 i, d'ençà de 1982, ha dirigit moltes òperes al Teatro Lírico Nacional La

Zarzuela de Madrid, del qual és sobrintendent, des de la temporada 1990-91. També ha dirigit *La verbena de la Paloma* al Colón de Buenos Aires, *Falstaff* i *I Puritani* al Comunale de Bolonya i, recentment, *La del manojo de rosas* i *Idomeneo* a Madrid. Al Liceu, debutà la temporada 1987-88 amb *Mefistofele* i després hi ha dirigit *Tristan und Isolde*, *I Puritani*, *Il Campanello* i *Pagliacci*.

ROMANO GANDOLFI (Director del cor)

Es diplomà en composició i piano, amb la màxima puntuació, al Conservatori A. Boito de Parma, la seva ciutat natal. Des de 1984 és assessor artístic i director del cor del Gran Teatre del Liceu. Ha treballat com a director de cor al Colón de Buenos Aires (1968-1970), i a la Scala de Milà (1971-1983), col·laborant amb Von Karajan, Kleiber, Bernstein, Prêtre, Giulini, Abbado, Muti, etc. Ha participat en les gires de la Scala i ha col·laborat en les gravacions d'òperes verdianes dirigides per Abbado (Deutsche Grammophon), i amb Riccardo Muti (Decca). Des de 1970 al-

terna la direcció coral amb la direcció d'orquestra (la Scala, l'Òpera de Roma, el Colón, el San Carlo, la Zarzuela i el Real de Madrid, el Municipal de Rio, París, Berlín, Praga, EUA, etc). Al Liceu ha dirigit *Faust*, *La fanciulla*, *Nabucco*, *La Gioconda*, *Andrea Chénier*, *Requiem* de Verdi, *Les noces*, entre moltes altres. Ha enregistrat, per a Decca, la *Petite Messe* de Rossini, amb Freni, Valentini-Terrani, Pavarotti, Raimondi i el Cor de Cambra de la Scala, i *Cors romàntics* i *12 Lieder* de Schubert, amb Popp, Palacio, el Cor de Cambra i instrumentistes de la Scala (Fonit Cetra).

ANDRÉS MÁSPERO (Subdirector del cor)

Començà els estudis musicals al seu país, Argentina. El 1976 fou nomenat director del Coro Estable del Teatro Argentino de La Plata i de 1978 a 1982 féu la mateixa tasca al Teatro Municipal de Rio de Janeiro. Després dirigí, tres temporades, el cor del Teatro Colón de Buenos Aires. El 1988 aconseguí un Master a la Univesitat Ca-

tòlica de Washington, ciutat on actuà també com a pianista al Kennedy Center i el 1989 fou director de cor a la Summer Opera. Durant 1988-90 fou director d'Iberoamerican Vocal Ensemble i la temporada 1990-91, director del cor de la Dallas Opera. Des de 1990-91 és subdirector del Cor del Gran Teatre del Liceu.

GÖSTA WINBERGH (Tenor: Idomeneo)

Nasqué a Estocolm, on estudià amb Saeden i Gehman; després ho féu a Itàlia amb Ricci i Gobbi. L'any 1973 debutà a Göteborg amb *La Bohème* i ja fou membre de l'Òpera d'Estocolm fins al 1981, període en el qual també cantà, al Festival de Drottningholm, *Così fan tutte* i *Meistersinger*. Des de 1981 fou convidat permanent a Zuric, on cantà els principals papers mozartians per a tenor, especialment en les produccions Harnoncourt-Ponnelle. Després ha estat invitat als

teatres més importants, entre altres: Stuttgart, Hamburg, Munic, Berlín, París, Madrid, Torí, Roma, Glyndebourne, Covent Garden, Viena, Salzburg, San Francisco, Chicago, Nova York, etc. Ha enregistrat en disc òperes i obres de concert. Alguns dels seus darrers èxits han estat *Don Sebastiano* al Carnegie Hall, *Die Zauberflöte* i *Idomeneo* a la Scala, *Manon* al Covent Garden i *Idomeneo* a Madrid. Debutà al Liceu la temporada 1985-86 amb *Don Giovanni*.

SUSANNE MENTZER (Mezzo-soprano: Idamante)

Nasqué a Filadèlfia però resideix a Chicago, on començà els estudis, que continuà a la Juilliard School de Nova York. L'any 1984 aconseguí els primers grans èxits de la seva carrera i amb pocs anys ja ha actuat als teatres més importants: Washington, San Francisco, Fenice (Romeo), Òpera de Viena (Dorabella i Octavian), Houston i París (Octavian), Chicago (Sesto), Festival de Salzburg (Annio, Zerlina,

Cherubino), Bonn (Komponist i Rosina), Scala (Zerlina i Annio), Covent Garden (Rosina, Dorabella i Giovanna di Seymour), Pesaro (Isolier), Metropolitan de Nova York (Cherubino), etc. També ha fet enregistraments amb Ozawa, Bonynge, Sinopoli, Muti, Tate, Colin Davis (*Idomeneo*), Plasson i altres. Actua sovint a les sales de concerts més importants. Enguany canta per primera vegada a Barcelona.

MARIE McLAUGHLIN (Soprano: Ilia)

Va néixer a Lanarkshire (Escòcia) i estudià a Londres. L'any 1978 debutà amb l'English National Opera. Poc després ja fou contractada per totes les companyies més importants de la Gran Bretanya i, especialment, al Covent Garden, on ha interpretat, entre altres, Susana, Zerlina, Ilia, Despina, Marzellina, Micaela, Nanetta, Norina i Zdenka. També ha cantat sovint a Nova York, París, Roma, Viena, Hamburg, Munic, Chicago i Berlín, així com als Festivals de

Salzburg, Aldeburg, Ais de Provença i Glyndebourne. També ha fet enregistraments discogràfics, i per a televisió i vídeo (*Carmen*, *Traviata* i *Rigoletto*). Algunes actuacions recents importants han estat *Don Giovanni* i *Le nozze di Figaro* a Viena amb Abbado, *Arabella* al Covent Garden i *Le nozze di Figaro* al Metropolitan. Debutà a Barcelona l'any 1981, al Palau de la Música Catalana; ara, és la primera vegada que actua al Gran Teatre del Liceu.

ENRIQUETA TARRÉS (Soprano: Elettra) (dies 2, 7 i 10)

Nascuda a Barcelona, va estudiar piano al Conservatori Superior Municipal i cant amb Concepció Callao. Guanyà diverses beques i també el Premi del Concurs Internacional de Tolosa de Llenguadoc. Perfeccionà estudis a França i a Itàlia i va debutar amb *Il Trovatore* a València. Va presentar-se al Gran Teatre del Liceu la temporada 1957-58 amb *Faust* i després hi ha cantat *Le nozze di Figaro*, *La*

Bobème, *Elektra*, *Les Huguenots*, *Un ballo*, *Èdip i Iocasta* i *Aida*. A Basilea signà el primer contracte com a cantant titular i després ho féu a l'Òpera d'Hamburg, tot començant una brillant carrera internacional: el Covent Garden, Òpera de Viena, Metropolitan, Òpera de Berlín, Festivals de Glyndebourne i Ais de Provença, etc. També ha fet una carrera important com a cantant de *Lied* i oratori.

CARMEN REPPPEL (Soprano: Elettra) (dies 4, 12 i 14)

Nasqué a Bergneustadt (Alemanya) i estudià a Hamburg amb Erna Berger. El primer contracte estable, l'aconseguí a Flensburg i després ha actuat com a invitada a Berlín, Hamburg, Varsòvia, Bratislava, Wiesbaden, Roma, Colònia, Frankfurt, Mannheim, Basilea, Stuttgart, Munic, San Francisco, Viena, Torí, Venècia, Tokyo, Bolonya, Milà, Zuric,

etc. Alguns dels principals papers del seu repertori són Salomé, Kaiserin, Sieglinde, Chrysothemis, Arabella, Eva, Ariadne, Leonore i Freia. L'any 1977 debutà al Festival de Bayreuth com a Freia a *Das Rheingold* en la famosa producció Boulez-Chéreau. Al Gran Teatre del Liceu actuà per primera vegada l'any 1985 amb *Die Walküre* (Sieglinde).

JOAN CABERO (Tenor: Arbace)

Nascut a Barcelona, realitzà els estudis de cant amb la seva mare, Montserrat Pueyo, al Conservatori Municipal. Els continuà a Stuttgart amb Lips i els completà amb Davis, Richter i Zanetti. Iniciat en el cant amb el Cor Madrigal, ha col.laborat amb Hesperion XX, la Capella Reial, amb les orquestres Ciutat de Barcelona, Simfònica d'Astúries, de Valladolid, Teatre Lliure, entre d'altres. Té un ampli repertori

de concert, i en el camp de l'òpera ha interpretat obres com *Oberon*, *Soledades sin sombra*, *El giravolt de maig*, *El retablo de Maese Pedro* i *Die Zauberflöte*. Realitza també una acció acurada en el camp del *Lied*, ratificada pels premis obtinguts als concursos Yamaha i Viñas. Ha fet gravacions per a RTVE, TV3 i France Musique. Debutà al Liceu la temporada 1989-90 amb la *Missa Solemnis* de Beethoven.

WALTER DONATI (Tenor: Gran sacerdot de Neptú)

Nasqué a Postdam (Alemanya), però des de petit resideix a Itàlia. Realitza els estudis musicals en aquests dos països, però primer destacà en el terreny de la publicitat i el disseny. L'any 1983 decidí dedicar-se exclusivament al cant i debutà a Alessandria amb *Giovanna d'Arco* de Verdi. La seva carrera fou molt ràpida i, ben aviat, fou considerat com un tenor «lirico-spinto» amb ten-

dència a dramàtic. Ha cantat a la Scala de Milà, Òpera de París, Colón de Buenos Aires, Florència, Santiago de Xile, Rio de Janeiro, Palerm, Lucca, Venècia, Verona, etc. Alguns dels papers més significatius del seu repertori són Calaf, Cavaradossi, Lohengrin, Canio, Manrico, Riccardo, Don Carlo i Radamés. Debutà al Liceu la temporada 1989-90 amb *Borís Godunov* (Grigori).

MIGUEL LÓPEZ GALINDO
(Una veu)

IGNACIO GINER
(Presoner troià)

XAVIER RIBERA
(Presoner troià)

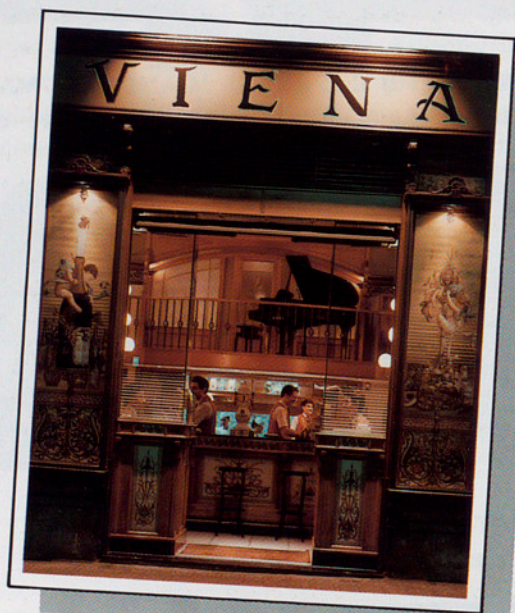
**M^aANTONIA MARTÍN-
REGUEIRO** (Jove cretenca)

MONTSERRAT TORROELLA
(Jove cretenca)

**Per
fer un tast
no cal perdre
l'estil**

Gabriel Disseny

Rambla dels Estudis, 115

Per menjar bé, bo i ràpid.

Contenido argumental

Lugar de la acción: la isla de Creta
Época: poco después de la Guerra de Troya

ACTO I

Sala del Palacio Real de Creta

La princesa Ilia, hija del rey Príamo de Troya, que fue capturada y está cautiva en la corte de Idomeneo, lamenta su situación («Padre, germani, addio!»). No sólo los griegos le han hecho perder la patria, la familia y el rango, sino que se encuentra en poder del rey de un país enemigo y, además, se ha enamorado de Idamante, hijo de Idomeneo. El príncipe ha regido con acierto la isla durante la ausencia de su padre y también se ha enamorado de Ilia, la cual, no obstante, rechaza de momento las pretensiones del joven, quien muestra su tristeza («Non ho colpa, e mi condanni»). Seguidamente, y como muestra de buena voluntad, Idamante concede la libertad a todos los prisioneros troyanos, decisión que todos celebran (« Godiam la pace, trionfi Amore»).

Elettra, princesa de Argos, que se ha refugiado en Creta después de la tragedia sufrida por su familia durante la reciente guerra y que también está enamorada de Idamante, acusa al príncipe, ante su clemencia, de proteger a los enemigos de la patria, pero Idamante responde que no es humano ensañarse con los vencidos. La atmósfera cambia de repente cuando llega Arbace, confidente del rey, y comunica que la nave en la que Idomeneo regresaba a Creta ha naufragado. Idamante, enloquecido por el dolor, corre hacia la playa, acompañado por todos, pero Elettra, que ya ha visto al príncipe con Ilia, queda sola y jura, violentamente, que se vengará de la odiada rival («Tutte nel cor vi sento»).

Playa desierta

En el combate contra un mar desencadenado, los náufragos imploran la gracia de los dioses («Pietà! Numi, pietà!»). Cuando la tempestad se ha calmado, Idomeneo, atormentado por la angustia y el sentimiento de culpabilidad, llega a la isla («Vedrommi intorno l'ombra dolente»). Ha de ejecutar, en efecto, la promesa hecha a Neptuno en el momento de mayor peligro, según la cual le sa-

crificaría el primer ser mortal que encontrase al llegar a tierra firme. Idamante se acerca y después de una prolongada conversación, ambos se reconocen como padre e hijo. Entonces Idomeneo, horrorizado porque deberá sacrificar a Neptuno su propio hijo, se separa de él y se aleja. Idamante, desconcertado, no consigue comprender la actitud de su padre («Il padre ritrovo, e lo perdo»). Finalmente, llega el pueblo para saludar a los felices supervivientes y dar las gracias a los dioses («Nettuno s'onori!»).

A C T O I I

Palacio Real de Creta

Para salvar al hijo, Idomeneo ha decidido, con el consejo de Arbace, enviarlo fuera de Creta. Acompañará a Elettra a Argos y la ayudará a reconquistar el trono de su padre. Idomeneo espera que, mientras, se calmará la cólera de Neptuno. Ilia ha escuchado la conversación y quiere renunciar a Idamante. Desde que ella llegó a Creta, es la primera vez que Ilia recobra la serenidad y, poco después, se confía a Idomeneo y le ruega que la acepte como hija («Se il padre perdei»). Idomeneo teme esta nueva relación, dado que Ilia también sufrirá las consecuencias de la maldición de Neptuno («Fuor del mar»). Sólo Elettra se siente feliz por la decisión de Idomeneo, ya que espera que, durante el viaje a su patria, pueda ganar la voluntad de Idamante («Idol mio, se ritroso»).

El puerto de Sidón, en la isla de Creta

Soldados y marineros anuncian la partida inminente de la nave que llevará a Elettra e Idamante a Argos. Estos dos e Idomeneo tienen sentimientos bien distintos ante esta partida («Pria di partir, o Dio!»). De repente se desencadena una tempestad y un monstruo emerge de las aguas. El pueblo se asusta («Qual nuovo terrore») e Idomeneo confiesa, finalmente, su culpabilidad y se ofrece al dios en sacrificio. El pánico hace huir a los cretenses ante el monstruo («Corriam, fuggiamo»).

A C T O I I I

Jardines de palacio

Ilia, sola, manifiesta su amor («Zeffiretti lusinghieri»). Llega Idamante y le dice que aceptaría el combate con el monstruo que

devasta la población y causa la muerte de muchos de sus habitantes, ya que ella no le corresponde. Ilia, finalmente, no puede ocultar más sus sentimientos («S'io non moro a questi accenti»); ha superado las barreras que le ponían el recuerdo de la patria, su pueblo vencido o ser prisionera, aunque muy considerada, de los vencedores. Los dos enamorados son interrumpidos por Idomeneo y Elettra, quienes piden otra vez que la partida tenga lugar enseguida. Idamante quiere partir solo y buscar la muerte muy lejos, pero Ilia no le quiere abandonar, mientras Elettra piensa en la venganza e Idomeneo se desespera («Andrò ramingo e solo»). Seguidamente, Arbace trae otras malas noticias: el Gran Sacerdote y el pueblo exigen que el rey calme la cólera de Neptuno. Cuando queda solo, Arbace ruega a los dioses que no castiguen a Idomeneo e Idamante («Se colà ne'fatti è scritto»).

Ante el templo de Neptuno

Bajo la presión del Gran Sacerdote, Idomeneo reconoce finalmente que sólo el sacrificio de su hijo Idamante podría satisfacer al dios. Dolor y tristeza se apoderan del pueblo, cuando conoce la noticia («O voto tremendo»).

Comienza la ceremonia del sacrificio, Idomeneo, con los sacerdotes, ruega por última vez que el dios del mar le conceda la gracia («Accogli, o re del mar»). En la lejanía, se oyen aclamaciones que anuncian la llegada de Idamante, que ha matado al monstruo. Cuando llega ante todos, conoce toda la verdad y se dispone a morir para satisfacer a Neptuno. Pero cuando Idomeneo está a punto de ejecutar el juramento hecho al dios, Ilia se interpone y se ofrece ella misma como objeto del sacrificio. En un momento de gran tensión, truena una voz: que Idomeneo abdique y que Idamante sea rey e Ilia su esposa («Ha vinto amore»). Enloquecida por la cólera («D'Oreste e d'Aiace»), Elettra huye de estos parajes e Idomeneo, liberado de la maldición y feliz, cumple el voto de Neptuno, cediendo el trono a Idamante («Popoli, a voi l'ultima legge»). Finalmente, todos invocan la protección de los dioses para la joven pareja («Scenda amor, scenda Imeneo»).

MAJORICA[®]

Joies i Perles

Wolfgang A. Mozart (1756-1791)

Wolfgang Amadeus Mozart nace en Salzburgo el 27 de enero de 1756. Hijo de Leopoldo Mozart y Ana María Pertl, Mozart ya hace patentes a los tres años unas condiciones muy especiales para la música, hasta el punto de que, sólo tres años después, su padre ya le hace emprender una serie de conciertos, con su hermana Nannerl, que lo llevan primero a Linz, Munich y Viena, incluso con una actuación ante Francisco I y María Teresa de Austria. Siguen otros viajes, en los que el niño prodigio (en el mejor sentido del término) impresiona en Alemania y también en Bruselas, La Haya, Londres y París, mientras que, antes de cumplir los diez años, ya ha escrito dos sinfonías.

Después de una estancia en Viena y de un tiempo en Salzburgo, Mozart, con su padre, viaja a Italia, en donde conoce dos músicos que tendrán, ciertamente, una influencia sobre él: el Padre

Martini i Giambattista Sammartini. En 1770 estrena en Milán su primera ópera seria: *Mitridate, Re di Ponto* y en 1771, en la misma ciudad, *Ascanio in Alba*. Cuando vuelve a Salzburgo es nombrado músico titular de la corte, pero la relación con el nuevo príncipe-arzobispo, Colloredo, es menos fácil que con el anterior. 1773 es el año de los *Cuartetos de cuerda*, K. 168 a 173 y de la *Sinfonía núm. 29*, el *Concierto para fagot*, la *Serenata en re mayor*, K. 203, las *Sonatas para piano*, K. 279 a 283 y la ópera *La finta giardiniera*. Siguen, en 1775, los cinco *Conciertos para violín* y la ópera *Il re pastore*; en 1776 la *Serenata Notturna* y la *Serenata Haffner*, y en 1777 una obra decisiva, el *Concierto para piano núm. 9*, en el mismo año en que marcha de Salzburgo con su madre, disgustado por la relación con Colloredo. En París, escribe la *Sinfonía núm. 31*, el *Concierto para flauta y arpa* y las *Sonatas para piano*, K. 310 y 331.

Muere su madre y vuelve a Salzburgo, donde rompe definitivamente con Colloredo. Se instala en Viena y en 1781 estrena en Munich *Idomeneo, Re di Creta*. En 1782, el año del estreno en Viena de *Die Entführung aus dem Serail*, se casa con Constanze Weber y comienza un periodo creativo muy fructífero: *Misa en do menor*, *Sinfonía Haffner*, *Sinfonía Linz*, los seis *Cuartetos* dedicados a Haydn, los *Conciertos para piano núms. 14 a 19*, etc. En 1786 estrena en Viena *Le nozze di Figaro*, pero el éxito es mayor en Praga, por lo que el estreno de *Don Giovanni* tiene lugar en esta ciudad, en 1787, año en que muere Leopold Mozart, el padre de Wolfgang. A pesar del nombramiento oficial por parte del Emperador José II como compositor de la corte, tiene problemas materiales, cosa que no le impide continuar creando obras prodigiosas: en 1788 las tres últimas *Sinfonías* (núms. 39, 40 y 41), en 1790 *Così fan tutte* y los *Cuartetos de cuerda* dedicados a Federico Guillermo II. En 1791, último año de vida, empieza el *Requiem* y es también el año del *Concierto para piano núm. 27*, el *Concierto para clarinete*, *La clemenza di Tito* y *Die Zauberflöte*. La noche del 4 al 5 de diciembre se apaga en Viena la vida de Mozart, pero la llama de sus obra todavía ilumina, doscientos años después, el mundo de la música.

El juicio sobre la personalidad de Mozart ya hace tiempo que ha sido dado por la historia, pero recordemos que un hombre tan

poco amigo de los elogios, como era Richard Wagner, dijo de él que «el genio más prodigioso lo ha elevado por encima de todos los maestros, en todas las artes y en todos los tiempos».

El estreno de *Idomeneo* tuvo lugar en Munich, en el Residenztheater, el 29 de enero de 1781, con Anton Raaf (Idomeneo), Vincenzo dal Prato (Idamante), Dorothea Wendling (Ilia), Elisabeth Augusta Wendling (Elettra) y Domenico Panzacchi (Arbace). Sobre este estreno recordaba Edward J. Dent que «Hubo también dificultades con los cantantes. La parte protagonista fue asumida por el tenor Raaf, cantante excelente pero carente de dotes de actor; además, contaba en esta época sesenta y cinco años. Como podía esperarse, estaba demasiado dispuesto a prestar a Mozart la ayuda de su larga experiencia escénica: en otras palabras, a dificultar lo más posible al joven compositor, cada vez que el genio de éste le llevase por vías inesperadas de originalidad. Panzacchi, el otro tenor, era un actor relativamente bueno y con cierta destreza en el canto, pero como también se sentía importante, había que darle más oportunidades, para desplegar sus dotes, que las adecuadas a un simple papel de confidente. El más obtuso de todos ellos era Dal Prato, que tenía el juvenil papel de Idamante y que no tenía calificaciones de vejez ni de excesiva experiencia, ya que era un muchacho simple y nunca había estado antes en un escenario. Su voz estaba mal ejercitada o tal vez privada de toda escuela; tampoco poseía inteligencia musical ni para ninguna otra especialidad. Mozart parece haber demostrado paciencia infinita en enseñarle, y de sus cartas extraemos que podía sufrir mejor a un estúpido de esta clase que a los presuntuosos que declaraban ser verdaderos «connaisseurs». Felizmente, las partes femeninas fueron asumidas por Dorothea y Elisabeth Wendling, que eran cantantes capaces y no dificultaron la tarea del compositor».

Durante todo el siglo XIX, *Idomeneo* fue prácticamente una obra olvidada. Fue estrenada en París en 1912, pero cuando de verdad volvió a despertar la atención internacional fue en 1931, con sendas representaciones en Viena y en Munich, con revisiones, respectivamente, de Richard Strauss i Ermanno Wolf-Ferrari. En 1934 se estrenó en Inglaterra y el 16 de enero de 1943 en el Gran Teatre del Liceu, con Jacob Sabel, Heinrich Wenzing, Clara Ebers, Ilse Wald, Herbert Hesse y la dirección de Otto Winkler. En el Liceu

sólo se volvió a representar otra temporada, habiendo sido la última representación el 15 de enero de 1967, con la dirección de Mladen Basic y la compañía del Landestheater de Salzburgo (era la octava vez que se daba en este Gran Teatre).

Algunas de las versiones importantes de *Idomeneo* en los últimos años han tenido lugar en 1951 en Glyndebourne, en 1956 en Salzburgo, en 1963 en Aix-en-Provence, en 1968 en la Scala de Milán y, más recientemente, el estreno en el Metropolitan de Nueva York en 1982, con James Levine y Luciano Pavarotti. La pasada temporada fue presentada en Madrid (en una producción del Teatro Lírico Nacional La Zarzuela y del Gran Teatre del Liceu, dirigida por Emilio Sagi) e inauguró la temporada de la Scala de Milán, las dos veces con Gösta Winbergh como protagonista.

Idoménée

1 e r . A C T E

Dans le Palais du Roi de Crète, Ilia, fille du Roi Priam de Troie, est prisonnière à la cour d'Idoménée dont elle aime le fils, Idamante. Le jeune home, à son tour, éprouve de tendres sentiments envers la princesse captive mais celle-ci, pour le moment, n'ose répondre à cet amour. Comme preuve de sa bonne volonté, Idamante concède la liberté à tous les prisonniers de Troie. Electre, princesse d'Argos, fuyant les malheurs qui ont accablé sa famille, s'est réfugiée en Crète; elle aime aussi Idamante auquel elle reproche néanmoins de protéger les ennemis de sa patrie. Arbace, le confident du Roi, vient annoncer que le navire qui ramenait Idoménée en Crète a fait naufrage. Toute la cour se hâte vers la plage, sauf Electre qui jure de se venger d'Ilia, sa rivale détestée.

Sur une plage déserte, lorsque les flots se sont apaisés, Idoménée atteint le rivage. Au plus fort de la tempête, il a juré à Neptune de lui sacrifier le premier mortel qu'il croiserait sur son chemin en regagnant la terre ferme. Mais ce mortel, hélas, n'est autre qu'Idamante dont Idoménée s'écarte, horrifié.

2 è m e . A C T E

Afin de sauver son fils, Idoménée décide de l'envoyer à Argos pour escorter Electre et l'aider à reconquérir son royaume. Ilia, qui connaît ce projet, s'apprête, la mort dans l'âme, à renoncer à Idamante mais celui-ci lui fure qui'il préfère mourir avant que d'être à Electre. Ilia se rassérène et supplie Idoménée de l'accepter comme sa fille. Idoménée redoute ces nouveaux liens et la douleur d'Ilia en apprenant sa promesse à Neptune. Quant à Electre, elle est transportée de joie, sûre qu'au cours du voyage vers sa patrie, elle pourra aisément s'attirer les bonnes grâces d'Idamante.

Dans le port de Sidon, le navire va mettre les voiles lorsque la tempête se déchaîne et un monstre surgit des flots. Idoménée avoue sa faute et offre au dieu sa vie en sacrifice tandis que les crétois, épouvantés, prennent la fuite.

3 è m e . A C T E

Restée seule, Ilia donne libre cours à ses sentiments. Apparaît Idamante qui, se croyant rejeté par Ilia, se déclare prêt à combattre le monstre. Mais Ilia ne peut plus désormais cacher son amour que, seul le souvenir de sa patrie vaincue, l'empêchait de manifester. Idamante affrontera le monstre tandis qu'Arbace vient annoncer que le Grand Prêtre et le peuple exigent néanmoins du Roi qu'il accomplisse sa promesse et calme la colère de Neptune. Devant le temple de Neptune, Idoménée, harcelé par le Grand Prêtre, accepte enfin le sacrifice d'Idamante qui assouvrira le courroux du dieu. La cérémonie du sacrifice va commencer et Idoménée, une fois encore, supplie le dieu de la mer de lui accorder sa grâce. Des acclamations de joie précèdent l'arrivée d'Idamante qui a tué le monstre. Le Prince sait à présent la vérité et se prépare à mourir. Intervient Ilia qui souhaite à son tour s'offrir en sacrifice lorsqu'une voix tonitruante déchire les cieux: Idoménée devra abdiquer et céder le trône à Idamante et à Ilia, sa future épouse. Aveuglée par la rage, Electre s'enfuit tandis qu'Idoménée radieux, libre enfin de sa promesse, obéit au vœu de Neptune et proclame Idamante Roi.

Idomeneo

ACT I

In the Royal Palace of Crete, Ilia, daughter of King Priam of Troy, is a prisoner at the court of Idomeneo, whose son, Idamante, she has fallen in love with. He is also in love with the imprisoned princess but she at first rejects his advances. As a token of good will, Idamante grants freedom to all the Trojan prisoners. Electra, princess of Argos, has taken refuge in Crete after the tragedy that befell her family during the recent war and she is also in love with Idamante whom she accuses of protecting the enemies of her country. Arbace, a friend of the King's announces that the ship in which Idomeneo is returning has been wrecked and everybody runs to the beach, except Electra, who swears to take revenge on Ilia, her hated rival. On a deserted beach, when the storm has died down, eventually Idomeneo himself lands. At the moment of greatest danger, he vowed to Neptune to sacrifice to him the first person he met on landing. The first person he meets is Idamante and Idomeneo turns away from him in horror.

ACT II

To save his son, Idomeneo has decided to send him to Argos to accompany Electra and to help her win back her father's throne. Ilia has found out about the plan and wants to leave Idamante but he assures her that he would prefer to die than live for Electra. Ilia calms down and shortly after asks Idomeneo to accept her as his daughter. Idomeneo fears this new relationship since Ilia will also suffer the consequences of Neptune's curse. Only Electra is happy. She hopes that she can win over Idamante during the voyage to the country. In the port of Sidon the ship is about to leave but suddenly a storm breaks and a monster emerges from the sea. Idomeneo confesses his guilt and offers himself as a sacrifice to the god. Meanwhile the monster causes the Cretans to flee in panic.

ACT III

Ilia, alone declares her love. Idamante arrives and tells her that he will agree to fight the devastating monster since she does not love him. Ilia, in the end, can no longer hide her feelings, which she has been prevented from showing by the memory of her country's defeat. Idamante will leave to fight but, as well as this, the High Priest and the people demand that the king should calm Neptune's anger. This is reported by Arbace. Before the temple of Neptune and under pressure from the High Priest, Idomeneo acknowledges that only the sacrifice of Idamante can satisfy the god. The ceremony begins and Idomeneo for the last time asks the god of the sea pardon him. Shouts are heard announcing the arrival of Idamante who has killed the monster. The prince finally knows the whole truth and prepares to die to satisfy Neptune. Ilia intervenes and offers herself for sacrifice but at this moment a powerful voice thunders out that Idomeneo should abdicate and Idamante be king and Ilia his wife. Electra flees in a mad attack of anger and Idomeneo, freed from the curse and now happy, fulfils Neptune's wish and gives up throne to Idamante.

Discografia

La present discografia només ofereix una selecció de les versions íntegres. Els personatges són esmentats en l'ordre següent: Idomeneo, Idamante, Ilia, Elettra i Arbace. A continuació l'orquestra, el cor i el director.

1949 MERCURY, MGL 5

Franz Klarwein, G. Riedner, Maud Cunitz, Marianne Schech, H. M. Linz. Ràdio de Baviera. Dir.: Hans Altmann.

1950 NIXA, HLP 2020

Horst Taubmann, Greta Menzel, Gertrud Hopf, Gertrud Grob-Prandl, Herbert Handt. Simfònica de Viena, Òpera de Viena. Dir.: Meinhard von Zallinger.

1956 EMI, 2 CD, CHS 763685 2

Richard Lewis, Leopold Simoneau, Sena Jurinac, Lucila Udovick, James Milligan. Festival de Glyndebourne. Dir.: John Pritchard.

1961 MELODRAM, MEL 701(3)

Waldemar Kmentt, Ernst Haefliger, Pilar Lorengar, Elisabeth Grümmer, Renato Capecchi. Filharmònica de Viena, Òpera de Viena. Dir.: Ferenc Fricsay.

1963 RODOLPHE, 2 CD, 32697.98

Ronald Dowd, William Mc Alpine, Theresa Stich-Randall, Enriqueta Tarrés, Giorgio Tadeo. Concerts Colonne, Elisabeth Barsseur. Dir.: Peter Maag.

1964 MELODRAM MEL 27003

Richard Lewis, Luciano Pavarotti, Gandula Janowitz, Enriqueta Tarrés, Nelson Taylor. Filharmònica de Londres, Festival de Glyndebourne. Dir.: John Pritchard.

1969 PHILIPS, 6703 024(3) i cd

George Shirley, Ryland Davies, Margherita Rinaldi, Pauline Tinsley, Robert Tear. BBC Dir.: Colin Davis.

1972 EMI, 2 CD, CMS 763990-2

Nicolai Gedda, Adolf Dallapozza, Anneliese Rothenberger, Edda Moser, Peter Schreier. Staatskapelle Dresden, Ràdio de Leipzig. Dir.: Hans Schmidt-Isserstedt.

1977 DEUTSCHE GRAMMOPHON, 2 CD, 429 864-2

Wieslaw Ochmann, Peter Schreier, Edith Mathis, Julia Varady, Hermann Winkler. Saatskapelle Dresden, Ràdio de Leipzig. Dir.: Karl Böhm.

1980 TELDEC, 3 CD, 2292 42600-2

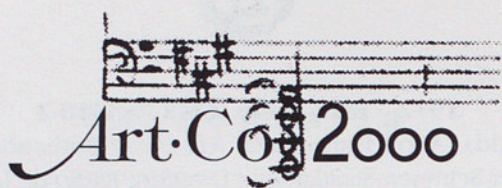
Werner Hollweg, Trudeliese Schmidt, Rachel Yakar, Felicity Palmer, Kur Equiluz. Òpera de Zuric. Dir.: Nikolaus Harnoncourt.

1988 DECCA, 2 CD, 411 805-2

Luciano Pavarotti, Agnes Baltsa, Luci Popp, Edita Gruberova, Leo Nucci. Filharmònica de Viena, Òpera de Viena. Dir.: John Pritchard.

**1990 DEUTSCHE GRAMMOPHON
(ARCHIV), 3 CD, 431 674-2**

Anthony Rolfe Johnson, Anne-Sofie von Otter, Sylvia Mc Nair, Hillevi Martinpelto, Nigel Robson. English Baroque, Monteverdi Choir. Dir.: John Eliot Gardiner.

●
PUBLICITAT
AL SERVEI DE
LA MÚSICA
●

TRAFALGAR, 4, 11È. B I C TEL. (93) 268 35 00 / FAX (93) 268 48 29

Notes importants

En atenció als artistes i al públic en general, s'exigeix l'adequada correcció en el vestir (senyors: americana i corbata), i es prega la màxima puntualitat: no es permetrà l'entrada a la sala un cop començada la representació, ni verificar enregistraments, fotografies o filmar escenes de cap mena.

El Consorci del Gran Teatre del Liceu, si les circumstàncies ho reclamen, podrà alterar les dates, els programes o els intèrprets anunciats en aquest programa.

En compliment d'allò que disposa l'Article 92 del Reglament d'Espectacles, és prohibit de fumar als passadissos; hom ha d'utilitzar el saló del 1r pis i el vestíbul de l'entrada.

 Accés pel carrer Sant Pau, núm. 1, bis, d'ús exclusiu per a minusvàlids. Tel. 318 91 22.

Portada:

Oleguer Junyent (1876-1956): Maqueta per a l'escenografia de *Tannhäuser*, de Richard Wagner. Acte primer: el Venusberg. Gran Teatre del Liceu, 1908. (Centre d'Investigació, Documentació i Difusió de l'Institut del Teatre de Barcelona)

Edició i publicitat: Art-Co/2000

Disseny: Carmelo Hernando

FUNDACIÓ
GRAN TEATRE DEL
L I C E U

La Fundació privada Gran Teatre del Liceu s'ha creat amb una finalitat bàsica, que és la d'estimular les empreses del sector privat perquè contribueixin a la promoció i difusió de la Cultura, tal com és norma als països més desenvolupats.

En aquest sentit, les empreses que formen el primer Patronat i les que s'han anat adherint a la nova Fundació, ja sigui com a Protectores, Col.laboradores o Cooperadores, entenem que la societat catalana d'avui no pot desentendre's de la sort d'una institució tan arrelada a la vida cultural de Barcelona i tan representativa de la vida musical de Catalunya com és el Gran Teatre del Liceu.

Cal conservar i enfortir aquest llegat cultural, creat fa més de 150 anys sense cap altre impuls que no fos el que procedia d'una imparable il.lusió col.lectiva. Deixar ara el futur del Liceu a l'exclusiva responsabilitat de les institucions públiques equivaldria a una mena de deserció.

Per això us demanem que, en la mesura de les vostres possibilitats, us incorporeu a la tasca que ens hem imposat i que, tot associant el vostre nom al prestigi del nostre Gran Teatre, ajudeu a la realització dels seus projectes.

FUNDACIÓ
GRAN TEATRE DEL
LICEU

Presidenta d'Honor
S.M. LA REINA SOFIA

Patrons
CATALANA DE GAS
CAIXA DE CATALUNYA
CAIXA D'ESTALVIS I PENSIONS DE BARCELONA
AIGÜES DE BARCELONA
BANCO DE EUROPA
BANC DE SABADELL
GRUPO TORRAS
CONSORCI DEL GRAN TEATRE DEL LICEU

Protectors
ANGLO NAVAL INDUSTRIAL
BASSAT, OGILVY & MATHER
IBM
SEAT

Col.laboradors
NESTLÉ
ROCA RADIADORES

Cooperadors
BUFET BERGÓS
COOPERS & LYBRAND
EDITORIAL VICENS VIVES
ENICHEM IBERICA
MCS Marketing Comunicaciones y Servicios
RICARDO MOLINA

Informació
Fundació Gran Teatre del Liceu
c/. Sant Pau, 1 bis
08001 Barcelona
Telèfon 318 91 22

Pròximes funcions

Le nozze di Figaro

Wolfgang A. Mozart

**Jayne West, Jeanne Ommerlé, Susan Larson, Lynn Torgove,
Sue Ellen Kuzma, Sanford Sylvan, James Maddalena,
Frank Kelley, Herman Hildebrand, William Cotten,
Thomas Hammons**

Director d'orquestra	Craig Smith
Director d'escena	Peter Sellars
Escenografia	Adrienne Lobel
Vestuari	Dunya Ramicova
Coreografia	Mark Morris
Producció	Estrenada en el Pepsico Summerfare (1989)

En col.laboració amb OLIMPÍADA CULTURAL S.A./FESTIVAL DE TARDOR

Funció de Gala

Dissabte, 23 de novembre, 21 h., funció núm. 35, torn C

Dilluns, 25 de novembre, 21 h., funció núm. 37, torn A

Dimecres, 27 de novembre, 21 h., funció núm. 38, torn B

Divendres, 29 de novembre, 21 h., funció núm. 39, torn E

Diumenge, 1 de desembre, 17 h., funció núm. 41, torn T

Concert Final - XXIX Concurs Internacional de Cant Francesc Viñas

Director d'orquestra **N.N.**

ORQUESTRA SIMFÒNICA DEL GRAN TEATRE DEL LICEU

Diumenge, 24 de novembre, 18 h., funció núm. 36,
fora d'abonament

Recital Christa Ludwig

Obres de Johannes Brahms, Franz Liszt, Gustav Mahler,
Franz Schubert i Richard Strauss

Piano: Charles Spencer

Dissabte, 30 de novembre, 21 h., funció núm. 40, torn C

LA LLUM
FETA JOIA

MASRIERA
Des de 1840

Totes les joies Masriera estan numerades i firmades. Van acompanyades d'un certificat d'origen i autenticitat.
De venda només en establiments autoritzats.

BARCELONA • Bagués • Masriera i Carreras MADRID • Grassy SANTANDER • Presmanes

42796-6